

اقتصاد خیر و شر

از گیل گمش تا وال استریت

توماس زدلاچک

ترجمه

احد علیقلیان

فرهنگ نشر نو

با همکاری نشر اسیم

تهران - ۱۳۹۸

فهرست

پیش‌گفتار: واتسلاف هاول
سپاسگزاری

یازده
پانزده

مقدمه: داستان اقتصاد: از شعر تا علم

۳

بخش ۱: اقتصاد باستان و فراسوی آن

۲۵

فصل ۱: حماسه گیل‌گمش

۲۷

(درباره کارایی، جاودانگی، و اقتصاد دوستی)

عشق غیر مولد □ قطع کردن درختان سدر □ میان حیوان و روبات:
انسان □ به آیین هر سرزمین باده نوش □ طبیعت طبیعی □
و تمدن گناه‌آلود؟ □ مهار شر سرکش و دست نامرئی بازار □
در جستجوی نقطه رستگاری □ نتیجه: شالوده جستجوی اقتصادی

۶۹

فصل ۲: عهد عتیق

(زمینی بودن و خوبی)

پیشرفت: دین دنیوی شده □ واقع‌گرایی و مخالفت با ریاضت □
قهрман و از دست دادن صفات خدایی: رؤیا هرگز پایان ندارد □
طبیعت مقدس نیست □ فرمانروایان فقط انسانند و بس □ ستایش
نظم و حکمت: انسان در مقام کامل‌کننده آفرینش □ انسان در مقام
تمام‌کننده خلقت □ خیر و شر در ما: تبیین اخلاقی رفاه □ چرخه
تجاری اخلاقی و پیش‌بینی‌های اقتصادی □ اقتصاد خیر و شر: آیا
خیر فایده‌ای دارد؟ □ آزادی چادر نشینان و قیدوبندهای شهر □
رفاه اجتماعی: عمل نکردن به شیوه سدوم □ پول انتزاعی، منع ربا و
عصر بدهی‌های ما □ پول به‌مثابه نیرو: سفر در زمان و تولید
ناخالص قرض (GDP) □ کار و استراحت: اقتصاد سبت □
نتیجه: میان فایده و اصل

فصل ۳: یونان باستان

از افسانه: حقیقت شاعران □ کسنوفانس: اقتصاد مدرن چهارصد سال پیش از میلاد □ افلاطون: راهنما □ ارسطو □ رواقیان در برابر لذت‌گرایان □ نتیجه

فصل ۴: مسیحیت (معنویت در دنیای مادی)

تمثیل‌های اقتصادی □ قرض‌های ما را ببخش □ بازپرداخت قرض در روزگار ما □ پیشکش و معامله □ اقتصاد ملکوت □ نظریه بازی: «دشمنت را دوست بدار» در مقابل «چشم در برابر چشم» □ اقتصاد خیر و شر در عهد جدید □ باید محبت‌نمایی □ ماندگاری شر: تمثیل گرکاس □ نعمت کار، لعنت کار □ مالکیت خصوصی: زمین مال کیست؟ □ اندکی محبت: زندگی اشتراکی، نیکوکاری، و همبستگی □ تحولات بعدی: ریاضت‌طلبی آگوستین و زمینی بودن آکویناس □ ستایش آکویناس از واقعیت □ کهن‌الگوهای دست نامرئی □ انسان خیر یا شر □ جامعه هموعان □ عقل و ایمان □ شهر، طبیعت و آزادی □ نتیجه: کتاب مقدس به‌مثابه متنی اقتصادی

فصل ۵: دکارت مکانیک

انسان در مقام ماشین □ می‌اندیشم پس هستم □ الگوها و افسانه‌ها □ شک درباره شک کردن □ عقلانیت انباشتی دوری □ همیشه تنها خواب می‌بینی □ نتیجه: عینیت و رنگ‌های بسیار

فصل ۶: کندوی ردایل برنارد مندویل

تولد انسان اقتصادی □ فرومایگانی که شریف می‌شوند □ قصیده‌ای در ستایش ردیلت: سرچشمه ثروت ملل □ دست نامرئی بازار و نخستین نمونه آن □ نتیجه: مندویل، نخستین اقتصاددان عصر جدید

فصل ۷: ادم اسمیت، آهنگر اقتصاد

ثروت در مقابل اخلاق □ روبه‌رو شدن و فشردن دست نامرئی □ اسمیت در مقابل مندویل □ مسئله ادم اسمیت □ نه یک انگیزه بلکه چند انگیزه □ انسان اجتماعی اسمیت و میراث هیوم □ جامعه به عنوان انتخابی عقلانی؟ □ عقل بنده احساس □ ادغام دو اسمیت؟ □ نتیجه: ظهور دوباره آقای اسمیت

بخش ۲: اندیشه‌های کفرآمیز

فصل ۸: نیاز به آزمندی (تاریخ خواسته‌ها)

نفرین خدایان: آن تقاضای نفرت‌انگیز □ اقتصاد آرزو: رها شدن از حد کفایت □ سومین تولد دوباره مالتوس: مصرف همچون ماده مخدر □ آیا عرضه اصلاً به پای تقاضا می‌رسد؟ □ توجه به مادیات □ همان‌گویی درباره فایده، حداکثر فایده □ عصر اقتصاددانان: عصر بدهی و سقوط ایکاروس

فصل ۹: پیشرفت، آدم جدید، و اقتصاد سبت

پیشرفت □ اقتصاد سبت

فصل ۱۰: محور خیر و شر و کتاب‌های مقدس علم اقتصاد

محور خیر و شر □ «کتاب‌های مقدس» علم اقتصاد: از اسمیت تا سمیونلسن

فصل ۱۱: تاریخ دست نامرئی بازار و انسان اقتصادی

پیشینه تاریخی □ رام کردن شر □ داروینیسیم اجتماعی: انتخاب طبیعی و همان‌گویی‌های مربوط به آن □ پولس رسول و دست نامرئی بازار: بازمانده خیر و شر □ امر ناخواسته کلاسیک □ شر: تابع خیر □ اخلاق انسان اقتصادی و آخرین وضعیت (اقتصادی) □ اخلاق خودپرستی: حتی خودخواهی هم محبت است

فصل ۱۲: تاریخ روح حیوانی
(رؤیا هرگز نمی خوابد)

۴۲۱

ککش خودانگیخته انسان □ طبیعتاً غیرطبیعی □ انسان و حیوان
(روان مادینه) □ حیوان - غیرانسان □ ترس از روبات‌ها،
نمادهای عقلانیت محض □ رؤیاها هرگز نمی خوابند: یا، قهرمان
درون ما

فصل ۱۳: فرا-ریاضیات

۴۳۹

ریاضیات را بسوزانیم؟ □ ریاضیات در اقتصاد □ اعداد به‌مقابله
متافیزیک □ زیست شاعرانه آدمی □ ریاضیات زیبا: نباید آن را
سرزنش کرد □ ریاضیات و سوسه‌انگیز □ اقتصادسنجی □ صدق
بزرگ‌تر از ریاضیات است □ موجیبت‌باوری، و ساده زیبا نیست

فصل ۱۴: اربابان حقیقت
(علم، افسانه، و ایمان)

۴۵۹

الگوها ما هستیم □ باور خود را انتخاب کن □ کلیسای جامعی از
داربست □ ورای روش‌شناسی: به‌سوی راز الهام □ فقر
آینده‌گرایی: اقتصاددانان در مقام پیامبران عصر جدید □ پیش‌آگهی:
پیش‌بینی‌های مختص دیگران □ فقر آینده‌گرایی □ نظریه شبکه
شناخت: پیوستار عقل و احساس □ در ستایش خطاها □ جهان
مرده و جهان زندگان □ علم اقتصاد زیبا □ سؤالی که ما را پیش
می‌برد

نتیجه: آنجا که چیزهای وحشی هستند

۴۹۳

کتابشناسی
نمایه

۵۰۳

۵۱۹

پیش‌گفتار

واتسلاف هاول

من این فرصت را داشتم که کتاب توماش زدلاچک را پیش از انتشار آن در جمهوری چک، در سال ۲۰۰۹ با همین عنوان، بخوانم، و پیدا بود که درباره این رشته علمی که به اعتقاد همگان بی‌اندازه ملال‌آور است دیدگاهی نامتعارف دارد. البته مجذوب کتاب شدم و کنجکاو بودم بدانم چه نوع علاقه‌ای در دیگر خوانندگان برمی‌انگیزد. در کمال شگفتی نویسنده و ناشر، این کتاب به‌سرعت چنان علاقه‌ای در جمهوری چک برانگیخت که ظرف چند هفته جزو کتاب‌های پرفروش شد، و هم خبرگان از آن سخن می‌گفتند و هم مردم عادی. از قضا در آن موقع توماش زدلاچک عضو شورای اقتصاد ملی دولت چک نیز بود، که رفتار و دیدگاه‌هایش در زمینه هدف‌های درازمدت سخت مخالف محیط سیاسی ستیزه‌جویی بود، که معمولاً به چیزی جز انتخابات بعدی نمی‌اندیشد.

نویسنده، به‌جای پاسخ‌های خودخواهانه و حاکی از اعتماد به نفس، فروتانه پرسش‌های اساسی را مطرح می‌کند: اقتصاد چیست؟ معنای آن چیست؟ این دین تازه، نامی که گاه بر آن گذاشته می‌شود، از کجا می‌آید؟ امکانات و محدودیت‌ها و مرزهایش، اگر باشد، کدام است؟ چرا این‌قدر به رشد همیشگی رشد، و رشد رشد در حال رشد وابسته‌ایم؟ اندیشه پیشرفت از کجا آمده است و ما را به کجا می‌کشاند؟ چرا این‌همه جدل‌های اقتصادی با وسواس و تعصب همراه است؟ همه اینها لابد به ذهن یک اندیشمند خطور می‌کند، اما از جانب خود اقتصاددانان بسیار به‌ندرت پاسخی به آنها داده می‌شود.